

**ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭМИС
ЭТИ ДЭЛЭТИИГЭ**

Бүгүннү анал балааба—Болугур
нэһилигэ

3

**Диринг детдома
— барыбыт
сүрэбэр...**

4

**Куукула маастара —
Изабелла
Кузьмина**

6

Чурапчыга күн тахсар!

12+

САНА ОЛОХ

2020 сыл
Ыам ыйын
1 күнэ
бээтинсэ
№ 32
(11688)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • © sanaoloh

Бээтинсэ Ыам ыйын 1 • Сүбүтэ Ыам ыйын 2 • Баскыттаннаа Ыам ыйын 3 • Бэһиһинньик Ыам ыйын 4 • Оппуруунньук Ыам ыйын 5 • Сэрэдэ Ыам ыйын 6 • Чэппиэр Ыам ыйын 7

ЭЙЭ, ҮЛЭ, МААЙ БЫРААҤЫННЫҢЫГЫНАН!

Ытыктабыллаах Саха сирин олохтоохторо!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын уонна тус
бэдэм ааптыттан эһигини Ыам ыйын 1 күнүнэн — Үлэ
уонна Маай бырааһынньыгынан эбэрдэлиибит!

Үлэ уонна Маай бырааһынньыга сыл ахсын
өрөспүүбүлүкэбит элбэх омуктаах олохтоохторун,
бары эйгэбэ уонна салааба күрөүмнээх үлэлэринэн,
ситиһэр кирбиһэринэн, дьобурдарынан, үлэбэ
эппэтиннэстээх сыһыаннарынан төрөөбүт
өрөспүүбүлүкэлэрин уонна Улуу Арассыыйаны
аатырдар араас идэлээх дьону түмэр, көлүөнэни
ситимниир. Сахабыт сириг олохтоохторо аба
көлүөнэ үтүө үгэһин салбаан таһаарылаахтык
үлэтииллэр, оҕо-сизэн бүөбүдүһүллэр, бойдубут инники
кэскилин түстүүллэр.

Саха сириг олохтообун мындыр толкуйа, сытыы
өйө, айар-тутар кыаба, томороон тымнылаах,
өнгүрүк куйаастаах тыһыс бойдуга дьоллоох олобу
олорор, үлэтиир-хамсыыр үөрүбүбэ аан бойдуга издэи
аатырар.

Күүрээһинээх үлэлэринэн, кыайыга көбүлүүр
дьулуурдарынан өрөспүүбүлүкэ социальнай-
экономическай сайдыытыгар үтүө түмүктэри
ситиһип, бизэ олобу түстэспит дьоруой уонна үлэ
бэтэрээнин үрдүк аатын сүгэр, үтүө сүбэстээх
үлэлэринэн, үрдүк сатабылларынан уордьаннарынан,
мэтээллэринэн уонна сүбэарыстыбаннай
наҕараадаларынан бэлэстэммит биэр
бойдулаахтарбытынан кизн туттабыт. Үлэһит бизэ
кэргэн үлэлээх үгэһин тэрийсэр, көлүөнэ үтүмнээх
санаатын түстүүр өрөспүүбүлүкэбит үлэһит
династияларын уруйдуох тустаахпыт.

Ааспыт сылларга Ыам ыйын 1 күнүнээби
демонстрация өрөспүүбүлүкэбэ бүтүннүүтүгэр,
тыа сириг бары сэлэһиннэлэригэр, промышленнай
оройуоннарга, бөһүөлэктэргэ уонна куораттарга
сылын аайы уонунан тыһыымчалыы үлэ
кэлэктииптэрин, ыччаттар уонна устубуоннар
тэрилтэлэрин, идэлээх сойуустар холбоһуктарын,
бэтэрээһини уонна оҕула оҕолорун түмэрэ. Кизн
куоратпыт — Дьокуускай үлэлээн иитиллээччилэр
күрөүмүнэн хаамыларыгар дьон-сэргэ көхтөөх
кыттыытынан Улук Иллинг куораттар ортолоругар
инники күүһүгэ сылдьара.

Быйыл Ыам ыйын 1 күнэ бойду үрдүнэн
бырааһынньыктаабы демонстрацията да,
күрөүмүнэн хаамыыта да, күүлэбэ да суох ааһыаба.
Ол оннугар бырааһынньык тэрээһинэ аан бастаан
субээс аныгы технологияларын көмөтүнэн сангалыы
көрүнгүнэн Ытыктылааба. Коронавирус сыстыганнаах
ыарыыта тарҕанар куттала суоһаабытынан,
бары этэһнэ буоларбыт туһугар куораттарбыт
уонна бөһүөлэктэригэр уулуссаларыгар уонна
болуоссаттарыгар ким да тахсыбатабына табыллар.
Бу бырааһынньыгы чугас дьоммутун кытта
бизэбигэр ыларбыт оруннаах. Өрөспүүбүлүкэбит
эрэ буолбакка, бойдубут бүтүннүүтэ кутталлаах
ыарыыны утары охсуһар уустук кэмгэр туора
турбакка, хаһаангытааһар даҕаны түмсүүлээх
буолуохтаахпыт.

Биһиги бүгүн медицина үлэһиттэригэр,
быраастарга уонна сизстэрэлэргэ, быраабы
араначчылыыр уорэһнар үлэһиттэригэр, бу
бырааһынньык күн үлэлэригэр тахсан, инники күүһүгэ
сылдьар олобу хаачыыар тэрилтэлэр үлэһиттэрин
кэлэктииптэригэр дириг махталбытын тизэрдэбит.
Бу кутталлаах ыарыыны кыайарбыт-кыайбаппыт
билигин хас бириддибиттэн тутулуктаах.
Онуоха биһиги салгыы түмсүүлээх буоларбыт,
бизэбит уонна чугас дьоммут доруобууларыгар
эппэтиннэстээхтик сыһыаннаһарбыт ирдэһэр.
Ыарахаттартан чабыйбакка, бары биэр сомоҕо
буолан, бу кутталлаах ыарыыны кыайахпыт, үгэс
буолбут күнүбү олохпутугар эргиллээхпит бизэ
бизэ эрэпээхпит.

Күндү доҕоттор! Ыам ыйын 1 күнүнэн эһиги хас
бириддибитигэр чөл туругу, дьону, этэһнэ буолууну,
эйэни уонна бары үтүөнү баҕарабыт!

**Айсен НИКОЛАЕВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана.**

Ытыктабыллаах улууспут олохтоохторо уонна Ыалдьыттар!

Эһигини сандал бырааһынньыгынан — Күөх маай, Үлэ бырааһынньыгынан итихтик-истиһтик
эбэрдэлиибит!

Бу күн бастың үлэлээх, идэлэригэр туйгуң дьоммутун, бары үлэ кэлэктииптэрин ураты
махталынан чыэстиибит. Биһиги улууспут үлэ бары эйгэтигэр санаттан сана кирбиһэри
ситиһэр. Ол, биллэн турар, үлэһит норуот тугунан да кэмнэммит сыралаах үлэтин түмүгэ буолар.

Ыам ыйын 1 күнэ — бары үлэлээн иитиллээччилэр биэр санааланыларың, түмсүүлэриң
уонна оомоҕолоһууларың күнэ. Быйыл бу күнү биһиги аан бастаан сана көрүнгүнэн бэлэстиибит.

Бүгүңнү күн төрөөбүт бойдубут тупсарың туһугар үтүө дьулуурдарың иһин Чурапчы улуунун
бары үлэлээн иитиллээччилэригэр барҕа махталбытын тизэрдэбит. Ааспыт көлүөнэ үтүө
үгэстэригэр тирэбизэн, салгыы сайыннаран, дьаныардаах үлэбитинэн-хамнаспытынан төрөөбүт
бойдубут социальнай-экономическай туругун бөбөргөтөн, өссө да үрдүк чылчааллары дабайыабың.

Эһиги кытаанах доруобууһуң, бизэ кэргэннигиң этэһнэ буолууну уонна бастың
саҕалааһыннарың үтүө түмүктээх буолалларыгар баҕарабыт!

**Андрей НОГОВИЦЫН, Чурапчы улуунун баһылыга,
Афанасий ЗАХАРОВ, улуус докутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.**

— НОВОСТИ УЛУСА —

В селе Хахыйах продолжается строительство двух жилых домов

Глава Чурапчинского улуса Андрей Ноговицын посетил с рабочим визитом труднодоступный населенный пункт село Хахыйах в котором проживает около 70 человек. В ходе визита он ознакомился с ходом строительства двух 4-х квартирных благоустроенных деревянных домов по программе «Переселение граждан из ветхого и аварийного жилищного фонда». Два четырехквартирных дома постройки 70-х годов прошлого века самого отдаленного поселения района, признанные аварийными, вошли в новый этап данной программы. Сдана домов планируется уже в мае этого года.

Для улуса это первый опыт, когда труднодоступный населенный пункт успешно принимает участие в программе переселения граждан из аварийного жилья. Село Хахыйах отделяет от районного центра улуса 76 км грунтовых дорог. В межсезонную распутицу село оказывается практически отрезанным от других населенных пунктов.

Глава наслега Мария Кронникова рассказала о текущей деятельности, о ходе сдачи молока и поделилась своими планами, перспективами по благоустройству села. Так, необходим капитальный ремонт школы, где в данное время обучаются 19 учеников. Жители района ставят вопрос о введении в работу спортивного зала как многофункционального центра.

Также с радостью сообщила о том, что участие в республиканской адресной программе переселения граждан из аварийного жилищного фонда придало селу новый импульс. То, что для жителей крупных населенных пунктов не более чем рядовое явление, для жителей села Хахыйах стало настоящим праздником: впервые за два десятка лет здесь началось и завершается строительство двух 4-квартирных домов.

По итогам поездки все волнующие темы и требующие решения вопросы Андрей Ноговицын взял на контроль. Напомним, что в соответствии с указом главы Якутии в селе Хахыйах с 15 по 30 апреля приостанавливается деятельность домов культуры, культурно-досуговых организаций, кинотеатров, кинозалов, спортивно-досуговых организаций, иных развлекательных и досуговых заведений, банкетных залов. Вся остальная деятельность разрешена, в том числе открылась школа.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

Правительство Якутии поддержало внесение изменений в порядок разработки и корректировки Стратегии СЭР

Правительство Якутии поддержало внесение изменений в Порядок разработки, корректировки, осуществления мониторинга и контроля реализации Стратегии социально-экономического развития Республики Саха (Якутия) на период до 2032 года и плана мероприятий по её реализации.

Проект внесения изменений в действующий Порядок представила министр экономики республики Майя Данилова на заседании Правительства Якутии в режиме видеоконференцсвязи 29 апреля. Изменения вносятся в целях систематизации и регламентации процесса корректировки Стратегии республики и плана её реализации.

Определена периодичность внесения изменений в Стратегию – не более одного раза в год. Для подготовки предложений создаётся межведомственная рабочая группа из состава исполнительных органов государственной власти республики и, при необходимости, представителей Государственного Собрания (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия). Сбор и обобщение предложений в проект регионального закона о корректировке Стратегии осуществляется Министерством экономики Якутии. Проект закона в соответствии с требованиями законодательства выносится на общественное обсуждение и направляется на согласование в федеральные органы исполнительной власти на предмет соответствия приоритетам и целям социально-экономического развития Российской Федерации.

По словам Майи Даниловой, к вопросам совместного ведения Правительства Якутии с федеральными органами власти относятся сферы образования, науки, здравоохранения, культуры, социальной защиты, природопользования, защиты населения и территорий от чрезвычайных ситуаций и другие. «То есть в любом случае мы будем направлять проект корректировки Стратегии на согласование в федеральные органы исполнительной власти», – отметила она.

Стратегия будет корректироваться по следующим основаниям:

– приведение в соответствие с документами стратегического планирования,

разрабатываемыми в рамках целеполагания и планирования на федеральном уровне;

– изменение законодательства, регламентирующего вопросы стратегического планирования;

– изменение задач и показателей нацпроектов;

– включение объектов Республики Саха (Якутия) в Комплексный план модернизации и расширения магистральной инфраструктуры на период до 2024 года;

– изменение показателей оценки эффективности деятельности высших должностных лиц субъектов Российской Федерации и деятельности органов исполнительной власти субъектов Российской Федерации.

В настоящее время в соответствии с решением Главы республики Министерством экономики с участием исполнительных органов власти подготовлены предварительные предложения по внесению изменений в Стратегию, свои предложения также представило Госсобрание (Ил Тумэн).

«Дополнительно предлагаем скорректировать разделы Стратегии «Базовый сырьевой сектор» и «Высокотехнологический сектор» для снижения зависимости республики от сырьевых отраслей в связи с неблагоприятной ситуацией, вызванной распространением коронавирусной инфекции (COVID-19). В целом Стратегию ещё раз можно будет просмотреть на предмет адаптации региональной экономики к изменениям, которые сегодня происходят в мире», – сообщила в своём выступлении Майя Данилова.

Предварительно общественное обсуждение проекта закона по внесению корректировок в Стратегию запланировано до 15 мая 2020 года. До конца мая планируется согласовать Стратегию с федеральными органами исполнительной власти, далее она будет рассмотрена на заседании Правительства Якутии, а затем внесена на рассмотрение Госсобрания (Ил Тумэн) РС(Я).

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Ырыа күрэсэр ситиһиилэннилэр

Муус устар 9-23 күннэригэр дойдуга "Албан аат уонна кэриэстэбил", өрөспүүбүлүкэбитигэр "Ийэ дойдуга бэриниилэх буолуу" сылларыгар анаан "Тыыннаахтар умнубат сыллара" диэн кыайы туһунан итиэннэ ырыаны толорсоччулар олохтоох ааптардар тылларыгар суруллубут ырыалары, интэриниэт ситимин нөһүө ытыллыбыт куонкуруска толорон иһитиннэрдилэр.

Куонкурус тэрийээччилэринэн Дьокуускай куораттаабы уокуругун норуот айымньытын кинэ, "Арчы дьыага" духуобунай култуура кинэ буоллулар. Кыттааччылар Өлөөн, Өлүөхүмэ, Сунтаар, Уһуһа Бүлүү, Алдан, Томпо, Горнай, Таатта, Амма, Чуралчы, Мэнэ Ханалас, Нам улуустарыттан. Дьокуускай куорат, Маган, Хатас бөһүөлэктэриттэн уолсайа 44 сайаалканан кыттыыны ыллылар. Дьүүлүгүр субэ толорсоччулары бөлөбүнэн арааран иһиттэ. Ол түмүгэр Чуралчыттан.

1) Саха бэйиэттарын тылларыгар, мелодистарын матыытарыгар айыллыбыт ырыалары толорсоччуларга – Валерий Корякин (Холтобо-Чуралчы) 1-кы үрдэл кыайылытаабы буолла.

2) Ыччат саастаахтарга – абыс-балыс иҥирэ Вера уонна Надежда Корякиналар (Чуралчы нэһилиэгэ, 1-кы үрдэл кыайылытаахтарынан ааттаннылар).

3) 7-10 саастаах оҕолорго – 1-кы үрдэл Чуралчы улуутун Түөйэ учаастагыттан Милена Беглева, итиэннэ 1-кы үктэлгэ Сережа Черных табыстылар (сал. Прасковья Местникова).

4) Чуралчы нэһилиэгиттэн Наталья Захарова "Сахалыы тыынаах ырыа" анал аакка тиксэн, үөрүү кыымын тутта.

Онон таһа да харантыын измигэр дьыаба опордоллор, улууспут ырыа куттаахтара өрөспүүбүлүкэ ытыллар куонкурустарга кыттан ситиһиилэнэ сылдьалларыттан билиги үөрөбүт. Өссө даҕаны үрдүк ситиһиилэри баҕарабыт.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

"PUBG" МАННАЙГЫ ОНЛАЙН-ООННЬУУ ТЭРИЛИННЭ

Билинни бириэмэҕэ киберспорт харуна аан дойдуну барытын баһылаан турар. Ардас гаджет нөһүө оҕотуттан эмэнигэр тийэ араас таһымнаах оонньуулары оонньоон, кэпчилэр ини, кэпэтиллэр ини... Билиги улууспутугар муус устар 26 күнүгэр 2018 сыллаахха саамай бастын оонньуунан билиниллибит "PUBG" оонньуу онлайн эрсиимигэр ытыллына. Сүрүн тэрийээччилэринэн "Универсам", "Триль мясо" хаһаайына уонна "Айылгы" норуот айымньытын дьыаһын бэрэстэбилтэлэ буоллулар.

"Уолсайа, холбоон, улуустан 11 хамаанданы мустубут, ол аата – 44 кыттааччы. Былаан быһыытынан 16 хамаанданы көрбүппүт, холобур, лоббига 25 хамаанда ол эбэтэр 100 киһи буолар. Ол иһин, биллэн турар, бирииспит суумата аччаата. Бастагы холонуубут дьыаһа, куһаҕана суох ааста. Чуралчыга бу оонньууга талааннаах оҕолор баар буоллахтарына, кинилэри түмэн улахан киберспорка кытынарыйахха сөп эбит диэн энтилээхпин. Чарылхай хамаандалар кириэн күөн көрүстүлэр. Биһир киһи киһири 125 солк. ол эбэтэр хамаандаттан 500 солк. буолар. Барыта смартфон нөһүө оонньоно

буолан, үчүгэй төлөпүнэн наада буолсу, аһара итийэн харар түгэниэрэ үөскүү сырыттылар. Ол да буоллар

кыайылытаахтар билиннилэр, бастагы миэстэни уонна сүрүн бириис пуондатын Арыылаах нэһилиэгин Ыччаттара ыллылар уонна билигин барыбын улаханньык соһуттулар. Маныаха түгэниэн туһунан, тааһарыстарбар Айсан Толстоуховка уонна Айсан Лавровка идийэлэрбин малды өйөөн, куус-көмө буолалларыгар дини махталбын тиздэбин, – диэн "Айылгы" сыһыалан киһини илсисилиһэ, сүрүн тэрийээччи, улууспут биһир чабылхай Ыччата Ярослав Лебедев санаатын үллэстэр.

Кыттааччылары билиһиннэрдэххэ: 1) Wildcard; 2) "Арылах"; 3) "Чуралчы"; 4) "Сылан"; 5) "TMNT"; 6) "ORDEN"; 7) "chEA.tn"; 8) "Pozharnie"; 9) "Yc kut"; 10) "25cm"; 11) тэрийээччилэр хамаандалара. Бу 44 кыттааччы иһигэр Екатерина Лебедева (mrsRINA) уонна Алена Оконешникова (AlyonaOko) кэрэ анаардар кыттыыны ылбытара кэрэхсэбиллээх.

ЧУРАЛЧЫГА "PUBG" – УЛУУСТААБЫ МАННАЙГЫ ОНЛАЙН-ООННЬУУ кыайылытаахтара "Арылах" хамаандатын эдэр чилиэттэрэ: Василий Саваинов (RE BO RN), Владислав Иванов (mkVMeque), Семен Седалищев (BugFixYKT), Ариан Иванов (K23katsu).

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭМИС ЭТИ ДЭЛЭТИИГЭ

Бүгүнгү анал балаһаба—Болугур нэһилиэгэ

Нэһилиэккэ тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын бастакы хардыылара

БОЛУГУР НЭНИЛИЭГЭР ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТА
САЙДАН КЭЛБИТ СУОЛУН УСТУОРИАТЫН АНААРАН
КӨРӨӨБҮН

1921 съл олунньу 13 күнүгэр Сулбаччыга тыа хаһайыстыбатынан дьарыктанар «Сырдык» дигэн коммуна тэриллибитэ. Оччолорго Сулбаччылыын биир Болугур элибит. Бу коммуна тэрийиитинэн Болугур нэһилимизэр тыа хаһайыстыбатын үлэтэ сагаламмыта. Коммунаны тэрийээччинэн уонна коммуна бэрэссэдээтэлинэн Сулбаччытан төрүттээх Иван Иванович Константинов аһаммыта. Гражданскай сэрим кэмизэр артыл дьонно үксэ куоракка көспүтэ. Сэрим кэминтэн 1928 сыл бүтүүгүгэр Болугур нэһилимизэр Улахан алааска «Сырдык» дигэн бастакы тыа хаһайыстыбатын артыала тэриллибитэ. Колхоз бэрэссэдээтэлинэн Осип Ядрихинский тыа бэрэдэммыта. 1932 сыллаахха колхозтарга, табаарыстыбаларга килчирии маассабайдык сагаламмыта.

1932 сылтаахаа олунууга «Сандык», «Кыыл уола», «Санаа ситимэ» холбоһон, «Степан тэрлэтэ» диэн буолбуттара, муусустар ыйга «Кыһыл кымыһы» холбоһон, сана «Халыйаат» диэн аатынан тыа хаһаайыстыбатын артыала тэрлибитэ. 1935 сыл Ылдьаа ылгыга» колхуос тэрлибитэ. Итинэн сибээстээн, нэһилиэккэ тыа хаһаайыстыбатын 5 артыала үөхкээбитэ. 1936 сылтаахаа колхуостар ааттарын уларыттытара. «Халыйаат» - «Тельман», «Аржаков бөлөбө» - «Димитров», «Константинов», «Фрунзе», «Двадцаты ныара» - «Чапаев» буолбуттара, Ылдьаа ылгыга» байытынан хаалыбыта.

1941 онд 5 саяа кураан сарбалдамга. Нэлэлзэх 5 колхуона Нуотара, Куслума салзатын урхтэригэр отуу тахсыбытара. 1942-1943 сүүлгэртэ сөөмэй, ыгаракл кыстык оту. Кыстыкка кыйаылы түнүгэр колхуостар дьорсуйдуу үлэни көрдөрбүттээ.

1948 сэллэхээр атырдах өмнө 7 күнгэр «Фрунзе» колхозос чилинэ Р.И. Константинов 1947 сэл түмүгүнэ 55 биэттэн 55 кулуну ылан, ССРС Урдук Сэбиэтин президиумун ыйаарынан Социалистическая үлэ Герой аат инэрлибитэ. 1951 сэллэхээр нэһилик 5 колхозна холбоһон, «Ленин» дьон аатынан, биір колхозос буолбуттара. Бэрэсэдээтэллэринөн Игнатьев Ю.С., Кожуров Н.Г., Филиппов К.М. үлэлээбиттэрэ. 1958 сэл Одьулун уонча Болугур холбоһон, Ленин аатынан колхозос буолбуттара. Тоскин Т.М., Окочешников Н.С., Николаев Е.С. бэрэсэдээтэллээбиттэрэ.

1961- 1965 саяллага «Эрилик Эристин» колхуос дээн үлэлээбйггара. Бэрээсэдэтэллэринэн Яковлев М.Р. Николаев Е.С. зүйлэр.

1974 сыллаахха Бахыс, Мугудай, Одьулуун, Болугур холбоһон, Одьулуунга кииннэнэн «Карл Маркс» соҕуос буолбуттара. Манныа управлҕаһынан олохтоох А.П. Ефимов ананан, 17 сылы быһа таһаарыылаахтык үлэһэбитэ. Болугур отделенията социалистическай күрэххэ оройуонна бастагы мизстэттэн түспүт этэ.

1983 снл тохсунуы 22 күмүз Чуралкы оройуонулар Амма суннуын туһада таһаарар сылтан уруккы «Субурускай» сохуос Соловьёвтаары уона «Карл Маркс» сохуос Болугурдаабы отделементлар баазагыр сир үлэтин дьарыктанар, суну аһылытын бэлэмниир сана «Мындабаайы» сохуочу тэрийэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын министрир М.Е. Николаев дьаһала тахсыбыта. Партия райкомун бастакы сэкиратэри И.П. Листиков киран Мындабаайы, Мырыла коммунистарын уопсай мунньабын сытан, «Мындабаайы» сохуос тэриллибитэ. Сохуос дириэктэринэн Чинигианров В. П., партком сэкиратэринэн Яковлев И. И., профком бастаабытэтигинэн Попов С. Е. аһамытара.

ЫРЫҢАК УСУЛУОБУЙАТЫҒАР САЙДЫ
СУЛУНАН

1992 снллааж: ым айын 5 күнүгү ырыянек
уулуубулатыгар сөп түбэиннэрэн, нэһилээк баһылыга
Егор Егорович Аммосов салапатынан «Мындабайы» КҮ
тэриллэбит. Табаарыстыба бастаыи бэрэссэдэстэлинэн
Н.Г. Михайлов тэһыллэн, үлэни садалаабыта. Сылгы
иһигитэ племенной ханһаыыстыба буолбута, ТМ Лыткин
салапатынан саыа халбаһы, үүт сыахтара тэриллээк,
халбаһы сыаба бэйэ халбаһытын оһорор буолбута,
«Быйан» маһаһынын олоһо диирбитэ. Москвадан бурдуу
быйарытар мельница атыылаһыллан, бэйэ бурдууттан
лэһиэскэ оһорбуттара. Прораб Дидоров А.А.
сатабылынан Адрам алааһыгар төһитник, Кыстык Куддаа
сэһэн сүһүү хотоно түтүллүбүттара.

1996 онд хэлбэр "Мындагай" ТХПК төрийн бичгт
Бэрсэдзаталин Н.А. Федотов, солбидааччын Р.А.
Егорова, кылабынай бураалтырын Н.Н. Яковлева,

будаалтырынан Э.П. Петрова, зоотехнигынан М.Д. Седалищевца, сүлгй зоотехнигынан С. Д. Осипов сүлдйыбытара Арыс сүдүн маастара В.Е.Сысолятина эго. 1996 сыллааха А.С. Собакин прорабинан анана добох өрөмүөнү күрөө түгүүтүк, түгүүлэри мыылгыта.

2009 сэлдээх аотинһынтан «Миндаабын» ТХП – 5а сана үөрсүн бүтэрэн кэлбиг тыа хаһаайыстыбатын менежер А.И. Сивцев ачанан кэлэн үлэтин эрчимнээхти сабалаабыта. Ол курдук, 2009-2012 маннык производственный эбийикэр тутулубуттара: Кыстык – Кудабэ 200 төбөсү хогон реконструкцията, Улахан Алааска откормочнай быһаһыкката – 80га, 6х12 м иэннээх хортусоппу хаһаанар эбийикэ, 10х3 м иэннээх булуус Нымдигэ сана сыгы баазата, Илин Арбэзията баанык тутулубуттара, Тракторнай парка арынай гараһыгар халытаагынай өрөмүөн ытыллыбыта, таригэ сана контуурата онсһуллубута, Бьэрдэбыкка 16 км бааһына куруута тутулубута. 2012 сыллаахтан саналы 400 сүөһү гурар комплексан тутууга сабаламмыта.

2016 сүүлгээхэ барсдэглэлтэн Г.М. Константинов үлэлиир хэмигэр Хакасиян 200 төрүүр сүлүүгэр атылаһылан кэлбигэрэ. Олортон 6 тобо сүлүү чааһынай малларга ынах сүлүү ахсаанын элбэтии бэраарааматыан кэлен түгшүүлэгбиз.

2017 сэлтан бэрэсэдэгэлзэин ДД Ногон Чурагны улуун баһылыга А.Т. Ноговицын алааһымын кэпэн үлэллэр. Бу сэл Чурагны улуун баһылыга А.Т. Ноговицын тус көбүлээниин, аалтар баһылыгынын ылсан, бырайыактыр саалаыны тэрийэн, ылпыт.

Агрокластерное развитие села Мындагай на основе кооперации методом проекта управления» бырайыак үс сып үстата үлөзгөн, нэһиликкэ тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар үрдүк ситиһиммэри аҕалта. Бырайыак савамытын үлүсүлүт бөлүмүсүн экономика салаатыгар солбуйаачынан үлөзгөбүт И.Х. Matveev сүүрүнэрибиз. Бырагыраама 4 бөлүгүн үлөзгөбүз. Сүүрү ирдэбилитинэн нэһиликкэ тыа хаһаайыстыбатын онорон таһарынып, нэһиликкэ эбии дохуоттаах буюмугун ситиһип буолар. Он түмүгэр, Мындагайы нэһиликкэ 212 алынган абылган. 1088 бурла. Тыа хаһаайыстыбатын бородуунуулатын оноруу көрүгэ 35,5 % үрдэстэ. Ынах сүөһү ахсааны 15,6%, сылгы 6,2% эбэстэ, ыһыгы изнэ үс төгүл үлөзгөтө. Бу бырайыак чэрчитинэн оноһуллубут үлөзгөр нэһиликкэ сыр алын - 2,54 мөл. суумалаах сүүнү, отону хомууан, туттаран, обургут алын үүнэрэн, үс сып үстата барыта 5 мөл. солбубай суумалаах дохуот оноһуна; 17 км. бүтэй тутулунна, ИЖС бырагырааманан 14 эдэр ыал санга дүйөлөргө киридилэр; 5 км. дэриэбинэсэ кирири суол оноһулуна. Бырайыак олоххо кириригэр уоссайа 181,6 мөл. суумалаах үл көрүлүбүз.

«Кудайбаба» ТХПК» (салайзаачы Д.Д. Ноев), солбуяаччынан Р.А. Егоров, кылабыннай бууалтырынан Н.Б. Александрова, бууалтырдар Е.П. Петрова, Е.Е. Ядрихинская, зоотехнигиан Н.А. Артемьев, биригэдирлиринан А.С. Петров, улалымплар-хамсыллар. Тыва хаһаайыстыбатын министристибэтин нөнүө 41 мөл. солк. көмө көрүлгөн элбэх үлэ барда. Ол курдук Улалымнай сайылыка 100 гага турар тилвой сайылын үлэга кирибти, Салпаас Охо сана сылгы баазата, уяанньымсылтар оворор 4-түү кыбартыларыаах сайылык, ыкстык дьизэлэрэ тутулган кирибиттара, бурдук ылар бааһыналар иээнэрин кигитин үлэгэ барда. Сири оворуу бырагыраамаларга кириин, кормоуборочнай комбайн, улахан кыаматалаах ХТЗ тыраактар, роторнай охсор, сенаж, бөлэмниир кэмпилэик кэлбитэ. Сүөһү иитэр комплекстеригар Кыстык Кудайба үрүн айы астыыр сана модулунай сыах үлэгэ кирирэгэ бөлэм турар. 1500 тунналаах сиилэ угар дьаама Кыстык Кудайба тутуллубута, Салпаас Охо сылгы баазата тутулган үлэгэ кирибти. Ити курдук, биһиги нэһилиэкпитигэр тыва хаһаайыстыбатын салаага атасар турарыгар төһүү куус ороһулунна. 2019 сылга ыһтык даанайдарга: сенаж 98 га – 400тн, сиилэ 137 га – 1800тн, эбис 223 га – 250 тн, дьыһимиз – 119 га – 114 тн, ыланнар 341 тн, былааннаахтарыттан 364 тн. Ылан, 100% топордунар. Элбэх сыллаах оту 90 гага ылан 80 тн, ылпылар. Бурдук ээсөөтүн тыва хаһаайыстыбатын кылаахтар үлэбитэ Н.Н. Николаев салайар.

2004 сэлтан Р.И.Константиновс батын үөрх
ыһата тыа хайааыстыбатын эйгитигэр өрсүдүүлүк
агроскоопларын сойууларын ирэн, утумнаахтык үлэти-
хамсын олоор. Оскулаабатын Н.И.Протодьяконо
төрүттэбит экологическай хамсакалар олоорун,
агропрофилеваннай үөрхтээтин тэрилдэбит. Тыа
сиригэр олохтох олоор тыа үлэтигэр, эйиһапарылар,
төрөбүт түөлбөлэригэр чүгас буолууларын сэргэ, үлэ-
хамнаса сыастаас буолалларыгар үөрэтини төрүт
онгоһон, араас таһымнаах илэр-үөрөтөр үлэни ыһар

Сылын ахсын уелутгаах үлэнит В.М. Дьяковскай о.д.а. үлэни өрө тутар дьоммут күүлүнэн улууска халпыыста үүннэриилгэр кэжэ ситиһиилээнилэр. Чурапчы улуутун эрэ буолбакка, илин эгээр оройуоннары эмиз халпыыста курдук инэмтэллэх, битеминнэххэ аһыан хааччыаллар, 2 га - 15 туона хортусканы, 1 га халпыыстаны ыһан, 35 тусинчы үүннэрэн, үрдүк үүнүүнү ылбытара. Сайынны «Ареска» паабырга оболор сууртот аһын үүннэриитин талһыан, эмтэххэ үөрө отун хомуйан тутараллар. Оболор тус бэйэлэрэ үлэлээн, дохуот аахсар буоллупар. Кэчиги сылларга матырыйалальнай-техническэй база сандардылынна. Ол курдук бааһыны нуепсүтэр оросотейнай систизмэ (КИ-5), МТЗ-82 тырахтар, УАЗ массовна, быйыл сана японскай повофреза ытылынна. Окууга Тыа хаһаайыстыбатын министрискитэтин Кыһыл көмүс уонна Боруонса мэтээллэринэн, Махтал суруктарынан бэлэтэммитэ.

Урвананьт Д.Д. Павлов - «Сайдыл» КОХ 2016 сылтан тариллэн, үлэтин бастаан, 7 га хортуолпууы ыһан сабаппабыта. Сылтан сыл сирин кэстэтинэн, бытырын 30 га хортуолпууы ыһан - 320 тн, 2 га моркуот - 18 тн, 1 га субүкүлэ - 1 т үүнүүнү ыһа. 500 гунна бородуусуайы хаһаанар овоцхранилище тутуна. Сөптөөх тизинькиэнэн быһааннаактык хэаччынан, туруктаах бааһынай хаһайыстыба буолла. Нэһилиэтиньбэ үлэ мистэтин таһаарар, араас дыһалларга кыттар, нэһилиэккэ, улууска матырыйалнай көмөлөрү смортуур. Быйыл суруот аһын лераработкатыгар ылсар быһааннах.

Нэхлэгийнх нь барьта 9 бааһынай хаһаайыстыба үлэлиир. Ол курдук, «Наран» бааһынай хаһаайыстыба (салайааччы Л.К. Луковцева – Чурагчы улуунун бичуостаах олохтоору) 2016 с. сана, аныгы матырийаалынан 100 миэстэлээх хотон сулпы баазатын тутан олоххо килларбиггээр, үлэ миэстатын таһааран аймагынан үлэлииллэр; «Исра» бааһынай хаһаайыстыба (салайааччы В.Е. Сысольгина – Тыва хаһаайыстыбатын бэтэрээна, Тыва хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһигэ) 2015 сыллаахха 30 төбөсү хотон тутан киирбигэ; «Бэс –Чагда» бааһынай хаһаайыстыба (салайааччы С.Е. Дюдорев), «Герасимов» бааһынай хаһаайыстыба (салайааччы Е.Е. Герасимов – Тыва хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһигэ) сыллата кулун терөөрүр үрдүк көрдөрүүлээх; «Көрдүгэн» б/х (салайааччы С.Е. Харитонов – Тыва хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһигэ), «Зверстова» б/х (салайааччы Л.Н. Зверстова) 2018 сыл 50 төбөсү сана аныгылы матырийаалынан хотон тутан киирбигэ, «Сайдыс» б/х (салайааччы Д.Д. Павлова), кэлин сылларга нэхлэлик инникелээжин мэктилээлэн, адар ыччаттар бааһынай хаһаайыстыбаны тэринэллэр. Ол курдук: «Гермогенов» б/х (салайааччы С.Д. Гермогенов), «Игнатьев» б/х (салайааччы А.А. Игнатьев) тэринэн үлэлэрин садалааттылар.

Нэнийлэх чадвартай ыгаллага сылын аайы элбэх үүтү тутараллар. Балартан сылын ахсын «Бастын үт туттараччы» ыгал аат хаһаайыстарынан бусаллар: арийдиин-Салысты Федора Николаевна, Мотрена Николаевна Инатываалар (15 тн.), үүгүз кордоруулзэх Маркова Д.Н. (11 тн.). Тая хаһаайыстыбатын үтүөлзэх үлгүлз М.Д. Седалишева ханыс да сылын саагырбыт дьон сүрүтүтүн кыстыкка ылан, быраатынан В.Т. Николаевтыын хорон, дьон максатын ылааллар.

Болугур нэгдмэлээр 2020 оыл сэдэлэныгта барыта 1578 төбө ынах сүеһү, ол иһыгэр 614 төбө ынар ынах кыстан турар, сылгы ахсаана – 1223 төбө, олоргон биэс – 834 төбө, 2019 сылпах үгэ түмүгүн көрдөххө, нэһиликэ үрдүнэн барыта 569 т. үүт туттарылынна, эт туттарыта 26 т. тэннастэ, 2020 сылга бугаан баһылыһын, күтүн Воронец курааттан 80 төбө терүүр сүеһү, комбикорманы баһыһиһиһир сыах кэлиэхтээх.

Ити курдук үнөр-сайдар көсжилгээх Болугур нэбиллээ (баһылык А.Н. Флегонтова) терүт үгэни өрө тутан, тыа хаһаайыстыбатын салаалар аһылыгы кэм сиринэн дьаһанан, сайаһынан олорор. Онуоха олохтоох салапта улуус өрөстүүбүлүгэ дьонно-сэргэбэ төһүү куус, көмө буолар. Нэбиллээхтүгүтү тутсарыгар араас бырагыраамаларга кирисэн, үлэ күөстүү оргойар. «Амма - ыһчат таһыйар сирэ, Амма - үлэ көхтөөх киинэ!» дияр ырыда ыппанарыны, Тыа хаһаайыстыбатын сылынан көсжилгээх үлэ-хамнас күннэтэ тигинири, эти-үүтү дэлэтигэ тэрэһиннээх улаар күүтүллүллэр.

Н. С. КУЗЬМИНА,
Болугур нэһилиэгин тыа хаһаайыстыбатын

Бүчээкхэ бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

— УСТУОРУЙА ЧАХЧЫЛАРА —

Элбэх тулааах оёну дөтсөн хавар дэвгис ньаалар үлэ буулбата өйдөнөр. Ол да бууллар маннь эпигитинастах үлэс, куустэх сааалаах, ининиго эрлэлэх дөөнөөх буолан, оёолору хомуйан, дөтсөмү тэрийийнэ былааннаах үлэ-хамнас ыгыгыгыгыта. Биир онук хилинэ, биир дөдүүлүөхтү Георгий Прокосьявич Башарин эгэ Кини бэйэтинэн ыгсан, тулааах хаалбыт оёолору хомуйа дизн, куораттан Аглараа Бээхээхэ тахсан оёолору испиниһэктээн, бастаы хардышлары өнөрбүт. П.П.Башарин арыыбылар барыта 29 оёо испиниһэктэммит. Ол докумуон түгүлүн «Дириннээри оёо тулааахтар дьыһар» (1942 – 1967) кинигэ ааптара П.В.Божедонов бэйэтин үлэтигэр суруйбута (стр.14-15).

Тулаагч хаалбыг оёолору хомуууга
наһилгизньа барьта кыттыгсый,
комсомолецтар, писнерддер тула
абзагнастаммгттар. Холтоо сиргэр
Дириннэ дмэ – уот иллэнсийнэр диэр.
детдом оёоруу сытар Хайахсыйт
наһилгизэр аһара быһаарыммгттар. Ой
тулунан манньк бирикээс тахсыбыт эбит.
Длэ открития детдома найти место под
детдом а Хайтхотском наслеге. Приказ
№142, 13.10.42г. (7-11-12г) Онон 1942 сыл
алтынньы ыйтан Хайахсыйт наһилгизэр, хоту
халдыаы аһыгар турар балаһанна уонна
индирмаэт дыһытгар оёолору олохтоон,
детдом диэн сана тарьта улаа саҕаланан
барьт. Бу бастакы тарьилибит детдомна
наһилгэ Сэбиэтин барэссадэглэ Михаил
Дмитриевич Климеэ (Махэонэ) уонна
детдом дириэктэринэн аһамьт Алексей
Ермеевич Максимов угус өрүттээх улаһа-
хамнаһы илээн – саҕалаан, угус сыраларын,
бигилэрин – сатабылларын уурбуттара.
Сана тарьилибит детдом очолорго сурун
соруа – тулаагч оёолору көрүү – харайыы,
аһатыы, үөрөтти эгэ. Бастакы сылларыгар
барьта 42 оёону ылан илгиттэр. Маны
барьтын икки илгэччинэ кытта төһөмөскэй
улаһиттар көмөлөөн сурунээбиттэрэ. Ой
оёолор араас оройуһунантан, наһилгэктэртэн
хомуулан олорбуттар. Очолорго ас танас
араас туттар мал – сал, тэрл кырыммык
буһулаа, онон олохтооктор байэлэрэ
барьтын булан-таһан – орон өһөрөн,
көһөрүүгэ барар дыһонот иһити – хомуулу
атыһалаһан тарыммгттар. Дьахталлар
оёолорго анаан, улахан илги таһаһытан
ичгэс таһаһы-сабы тигэн элбэх түбүгү
көһөрүбүтэр. Аһа ас көмчү буулан, оёолору
күннэ илгитэ аһаталлар эбит.

Дээ, итгүрдуүк, Чураалын уугуулар Диринг дегдэма тэриллэбит. Хайахсыттан нэгуе сылыгар 1943 сыллаахаа, саас ыһы үлэгэ үмүрүмэ эрдэбүна. 2-с Малдыахыттан тийэн, В оёуунаан малларын сыыһын пэийэн, кыра оёолору танас быйлытар олордон, Дирингэ көһөрөн ажалыттар. Ол кэмтэн ыла, Диринг дегдэма отучча сүл үстата үлэгээн, тулаайах оёолорго олокторун устуорулатын умнууллубат кэмэринэн үсүрбүт.

1943 снл сааыгар днрнхтэрнэн
Алехсй Андреевич Антипн анамыт Кнн
бастаан дотом олорор усулуобуйтын,
нйнар астерн тулсарар нннттн, нмн
каааыстыбаны тэрнхтн. 1943 снл
стнннн 1 кннн отчуотунан, дотомна
97 нтнлгнчнн олорбут. Дотомна бурдук
ннлгарыгар, буруут олордоллоругар
суаарыстыба лундатыттан снр аннабыттар.
Онн Сндэлхск бурдук, Саылык Эбн
арсаа баыгар буруут ннар снрднн, нмн
каааыстыба тэрнмнттар. Эсн 6 ннар
ннх сууу, 5 ннрй, 1 буус 8 ат келте, 3
кууруса булунмуттар. Бу сууруга суох
тугнн аттарн тэрннн, саланын днрнхтэр
Алехсй Андреевич мындыр толкубуттан,
элпнглннннтнн бнлнн туулуктаага.

Детдомна отут сүл устата 670-тан тахса ссд иитиглибита. Аразс сылларга барыта 16 дириэктэр үлэһэбит Уоттаах сэрии үгүнээн турар кэмизэр үлэһэбит дьон бэбиэскэни тутан сэриигэ барбыттара. Оттон сорхотор атын үлэһэ ананан бараллара – ким аармыйага сулуусталык, ким үөрэнэ, ким үөрэбин урдатынэ барыталаабыттара. Онон хас биридилэрин ааттаан бэлиттирибит тороостоох. Кинилэри кыпта бииргэ үлэһэбит, алтыспыт дьонноро бары истин – иһирэх тылларынан ахталлар. Максимов Алексей Еримеевич – 1942-43, иккитсэн 1952-59 сылларга, Антипин Алексей Андреевич – 1943-44 сылларга, Дьячковский Илья Николаевич – кытпас кэмгэ 1944 сыллаахха, Седалищев Георгий Георгиевич – 1944-46 сылларга, Эверстов Дмитрий Алексеевич – 1946-47 сылларга, Максимов Семен Михайлович – 1947-48 сылларга, Соповцев Николай Саввич – 1948-49 сылларга, Хомятенко Илья Софроньевич – 1949 сыллаахха икки кыта үлэһэбит, Степанов Георгий Михайлович – 1949-52 сылларга, Павлов Иван Михайлович – 1959 сыллаахха икки кыта үлэһэбит, Пинигин Владимир Васильевич – 1959-61 сылларга, Ефимов Михаил Прокопьевич – 1961-64 сылларга, Саввинов Егор Николаевич – 1964-67 сылларга, Габышев Егор Иннокентьевич – 1967-69 сылларга, Кузьмин Гаеил Афанасьевич – 1969-71 сылларга, Сивцев Егор Иннокентьевич – 1971-72 сылларга. Диринтээдэ детдом тулаага хаалбыт оолору иитэргэ сударыстыба туруорбут соруктарын чыгастаахтык сүлүгэ уонна толорбута. Мантан кынат аныынан, республикумуга биллэр-көстөр аразс

Диринг детдома – барыбыт сүрэхэр...

Сэри...Сэри буолбут... Бу тыллар эһи сүрэхин биллэрин даҕаны долгута харааһынаарар буоллалхтара. Ааспыт үй 1941 сыла биһиги дойдубуттар уодаһыннаах сэри бэр тыһаһынан сатыһыабыта, элбэх ыал, дьон олобун аймаабыта, кэскилти сарбыыбыта. Онон мэнэһилэтээн, аны сут –кураан дьыллар турбуттара, ачыктааһын, өлүү – сүтүү сагаламмыта. Биһиги улууспут 41 колхозтон хоту улуустарга күүс еттүнэн көһөрүүлэрэ эһи улахан эрэи эгэрдээбитэ. Ити кыһарбаннаах, аастуор сылларга элбэх ого тулааһа хаалбыта... Маныах дьылбаламмыт оҕолор уустук балаһыанньаларын быһаарар туһугар, 1942 сыл тохсунньу 25 күнүгэр ССРС Совнаркомун "Төрөлүттэрэ суох хаалбыт оҕолору хомуйан дьизиллэр туһунан" уураада тахсыбыта. Онон ити уураах элбэх оҕону өлөр өлүүттөн быһаабыта, хайдах эмэ тыһыннаах хаалалларыгар эрэл кыһыман сахпыта.

ИДЭГДЭХ ДҮОН ИМГИЛЛЭН ТАХСЫБЫТТАР.

Дирин дотдома биир улахан тэртлэ
буспа сайдын бэйлэе бас билэр, дэһаһа
отторор хаһаайыстыбалардаа. Ол курдуу
этэх-көмө хаһаайыстыба ула-сыныалан
паарыра, мусуой, «Тыһынах муһуу»
Итилер бэри - дотдом устуоруйатын
унуһуллубат кэрчиктэре. Онон «устуоруйа
Сыһыһын» сэргээн билсэр эмиз төрөстөөх.

КЭТЭХ КӨМӨ ХАҢААЙЫСТЫБА

[illegible]

Сэрин бүтэн эйлэлэх олох зориглибттин да нэниттэн, дойдуга кырыммын олох этэ, эс-чөл тийлбэгэ. Детдом олосор эмиз бу улахан сабыдыаллаара, ололор күннээри нурма астарыгар толлоторо. Онон ити кэмнэргэ үлэлээбит салайзанылар кеме хаһаайстыбаны күүһүрдээгэ, элбэтэргэ сырагарын бизээн туран үлэлээбиттара. Олох таһыма 1950 сылларга сыйыа тулсан, суддарыстыба бизээр үбэ улаатан, итиллээччилэр аһыыр астара, таннар тенаастара тулсан барбыт. 1951 сыллаахха диктэктэр Г.М. Степанов бирикээтинэн детдом ололору күннэ түбэтэ тото-хана аһыыр буолбуттар. Онон 50-с сыллартан кеме хаһаайстыба аны итиллээччилэри тыа сирин үлэлэригэр салһарам иттигэ-үөдэттигэ тулуланан барбыта. Ол нэниттэн аны сайынны үлэ-сынһыалан лаавырын тэрийэн үлэлэтин биэр улахан соруунан буолубута. Итөөн сиэттэрэн, "Тыыннаах миннулу хөрүлээн тэрийии ололору үлэбэ тулуйуга тулуламмыга

ҮЛЭ – СЫННАЛАН ЛААБЫРА

Детдом үлэгчтгээр И.П. Иванов уонна К.Т. Аржаков Дирин бөһүөлэгтэн 8 ам тайиччи сылар Таатта урэх сүмүүгэр лаазыг тутулларыгар табыстаах мистэни булбуттара. Онон аан бастаан урэхтэ туоруур муоста тутуллубута. Маныайгы сайыныгар ырааһыйа сиргэ үлэгчтгэр уонна оёолор икки балаамканын олорон үлэгчтгиттэр. Онтон ды, сыт аайы араас эбийиэктэри тутан, лаазыг территорията кэнээн, улаатан барбыт. Лаазыгын Чупас сиргэ "Эрилик Эристин" колхозус сайылык ферматэ баара. Оно детдом оёолоро шөфтээн, 50-60 ныройи көрсөллөрө, көмөлөөллөрө. Маны таһынан лаазыг территориятыгар тааны кыайбат сиргэ хортуптуйу олоддон, оёолор сайыны быһа дьарыктаах буолаллара. Манны орто бөлөх оёолоро сыһарыллан уутталлара, сыыс оту ыраастыллара, буорун көбүтэллэрэ. Улахан уолаттар тутуу үлэгчтгэр көмөлөөллөрө. Сорох оёолор улахан дыну кытта оттук маһы бэлэмизэн соло булбуттара. Бэлэмизэбит салааннарын тута олодор куордустарыгар, остолобуойдарыгар бас билэр грузовою маасыналарынан таһналлара. Икки сайы устата кыртыттарга, уолаттарга анаан тус-туста улахан, халтаһык икки сарайы тутан бүтэрбиттэрэ, оно мастаһаан ороннору оңорбуттара, ону тэнэ туста ас астыр кукһа дьэни, остолобуой сарайы туллулттара. Эт астарын ууралларыгар анаан, тайиччи собус булуус хаһан оңорбуттара. Аны олодоруо анаан сыһыналар, лаазыг хос тэрийбиттэрэ. Сайыныны куйааска сөтүөлүүр сирэ Таатта урэхэ кэниир сиригэр табыстаахтык оңороннор, ыраас уута сөтүөлээн абыраллалара.

Сайынын уюлгатор хөртүүлгүлү сиригэр
ниирбит күтэри бултаан, тиритин туттаран
асоны авхасаллара, оитон кыргыттар нийрэр
ниирон аайсар харчыларга өбөрчөнчаларыгар
ууруллан иһэрэ. Онон дөтдөм 40-нэ
иитилгээчигэ өбөрчөнчалаах этэ.
Мунуулулбут харчынан оёо барарыгар
ыларга, дөтдөм бэйэтэ биирдим оёоёо
100сопк. харчынан кемелелһэр этэ.

Уолаттар биригэдэллэре биир сайын 1000
моёотойу бултаан, маёһыынна туттаран
1-кы мизэстэни ыттан, тэригэ 1000 сопк

набараадалааһымыта. Шефтээх геологтарга кыттыһан, 3 оро сайын экспедицияҥа сыдыһан, эмтээх уулаах сирэ буланнар. Дегдомна эмиз 10 тыһ сопк набараадалааһымыта. Дегдомна очотооһу колхозтар улаханньык көмөлөһөр эгилэр. Катэх хаһааныстыбар убаһа анаабытара, харчынан кэмэ эмиз очороллорго. Итини тэнэ икки тыһынаах ырысаны бэлэхтээбиттэрэ. Онон оёолор сыппы эриһини үлэһэн, харчы аахсан, үлэ сыанастарын билэ улааталлара, дымнээх буһуу-хатыы, үлэ оёулаһын ааһаллара.

КУЛТУУРУНАЙ-МАССАБАЙ ОЛОБО

Детдом культурунай-массабай олоор олус миз уонна саргах этэ. Кыһынны мэлэһэргэ олоһорго диафильмтан ураты хамсыр, санаталых киинэлэр кэрдөрөллөрө. Онон өнөөх, хамсыр «Винтик и Шунтик» диэн уруутуй киинэни аан бастаан көрбүт олоһор аны умнубаттар.

Анх хэсгийг зайг төрөөбүт хүннээх
соголгог, бирааһыннык тэрийллэра,
остолобуойга бирааһыннык аһа хото
тардчиллара, биригэ үөрэнэр табзаарыстарын
да шыраллара араас бэлхэгэри
туттараллара. Сайынны кэмгэ сорох оролор
сообуру куораттарга, лаагьддара баран
сыннанан, күүлэйдээн кэглэллара. Уһун
өрөбүдлэриг шэргэнэр тархитгэлэригэр
куораканкирэнкүүлэйдиллэра, мусуойдара
шылдлаллара

Биш умнуллубат түгэнинэн детдомна слёттары ыһыаы этэ. Бир Николаевич үлэһир кэмнэригэр куораттан тийэс салайааччылар кэлэллэре, бэрт үчүгэй кэнсиэрдэр буолаллара. Биш сырыыга пионер дьбарыаһыттан хор салайааччытын Геля Галееваны аҕалан, оҥору ыллыырга уэрэтэрбитэ. Летчик-космонавт Валерий Быковскайы ытыры көрсүүгү оҥолорго хаһа да умнуллубат түгэн буолбута. Космонавты "Бочуттаах пионерна" ылбытара. Таня Винокурова хаалтыны, эбэрдэ суругу тутарбыта.

1965-е В.Ф.Быковской – СССР космонавта-печига Саха сиригэр кэлэ сылдьыбыта. Дегдомтан 15 оҕо табылган. Дькуускай куоракка гиснердар дьбарыастарыгар киирэн көрөөт, хваргыскаҕа түсүүн, слейка чыттан тахсыбыттара.

Онон маньгь тэрзэиннэх үлээр ижиллэнчилсэгэ элбэх билигнэ хөрүүнү инэрбитэрэ, сайыннарбытара, олохторугар ууге арэ өтлүнэ сабыдмалхабытара саарбахаммаг.

«ТЫҢНААХ МУННУК»

Дирингээс оёо дэвсгэр Е.Н. Саванса
үлэлийр кэмнэригэр (1959 – 1967 он) оёо
дэвсгэртээх бугарын хаанчынгаа үгүс
ерүтээх үлэ ишылгара. Биер онку
интерэйиэн тэрэгининэн "Тыгынгаах
мүнхү" илгийр – сагалыяр үлэ буолбута.

Манга араас элбэх нийслэлэр: хотой,
хаккан, мэк-мэгэ, мохсоодол сөнсөөдөр нэрка,
күөх кырс, элиэ, хавар эбэ, кыйрт, кропиктар,
куообхарт, холмогорскый хаастар, араас
дьүүнүнээх холоумтар баалгара. Кэлий
ураах Москва куораттан ихи полугай,
арапаханы дьуол асарбыллара. Ону
барьтын итээччилэр салаллыларынан
осолор байспара көрөн-истэн алатаалара-
сиэтэллэрэ. Осолор улахан дьонуун
котердотур, кыйлыларыгар анаан араас
уйалары өнөрлобууттара. Тыннаах
мунук дьинэт бөлүөлөк арбаа сырын
аныгар турар син кэнэс дьинэ этэ. Хас сы-
вайы 1 Маай быраазыннылын паравальтар
детдом осолоро холоумтары уруй-аихал
добуусунан халлаанга күтүзүллэрэ. Оттон
холмогорскый хаастара син элбэхтэрэ, хас
сарсыарда айыи хатыгыганан, бөлүөлөк
инин ылан кабиэллэрэ. Страна дьинэ
ааттаах уу таһар аттаахтара, ону уруккута
детдом итиллэзчнитэ, кэлин солбуллубат
үлэниэтэ буолбут Петр Павлович Кирсанов
илдэ сылдэра. Итиллэзччилэр
Тыннаах мунука үлэпээн, элбэххэ
үөрэнөн, сатабыллаах үлэниэт киһи буолан
таксалларыгар улахан оруолу ылбыта
саасбахтаммаг.

ДЕТДОМ МУСУОИА

1956 сыллааха кыраайы үөрэтэр
куруһуктан снаттаран, Е.Н.Савинко,
Н.В.Лукин көбүлээпинеринэн детромга
кыраайы үөрэтэр мусуой тэриллбитэ.
Оройуон нэһиликтэрин, этехтэри, дьон оҕоро
сылдьыбыт сирдэрин-уоттарын кэрят
туристическай элэстэртэр тэриллбиттэрэ.
Былыгы маҕыс-сазы хомуйан, араас садак

да экспонаттары булан, эбэтэр атыыланан, бэрээхэй мусуойу асылтара Хомуйуллу бутэ экспонаттар оскуолаһа, уруктарга кэрдэрэ үөрэтэргэ бэрээхэй боскубуһа быһыытынан туһаныллаллара. Сыйыа оҕоһор атын мусуой үлэһитэрин кытта суруйса, сибээсгэһэр үгэстэрэ олохсуммута. Кинилэргэн албаһи сүбэлэтэһиллэрэ сыаналаах бэлэхтэри тутталлара. Мусуойга 104 араас интэриэһинэй экспонаттар бээр буолбуттара. Ону таһынан, шөгтөөх Дькуускайдааһы геология управлениета минераллар кэллээхкэйгэһэрин, 400 мөл.сылы анараа өттүгэр үскээбит моллюскаларын, араас экспонаттары, Саха сирин сүтүгэн хостонор баайдарга ханан тэнийэн сытарын кэрдэрер электрическэй картаны бэлэхтээбиттэрэ.

• Херсонес, Москва, Одесса
мусулмандарын улзниттарин кытары
суруйсаллара.

- Сухуми-НА медико-биологический станцията эбисийзэнэ дьардыаматын уонна тириитин бөлөхтээбитэ.

• Бахчисарай мусульман баһары манһыаттары, 18-с үйәтәри татаар омук трубатын ыһпыта.

- Армянской, германской значок бѣло

1812с Бородинстаагы кыргыны
хонууттан буллубут ботуруоннар
баалгара

Онон дэгдэм бэры үлэһитэрин, оёолорун
быһаччы кыттылыларынан бэртээжэй, баай
экспонаттардаах кыраайы үөрэтэр "Аймылда",
Саха сирэ", "Саха норуотун революция
иниһиэри олоҕо" диэн үс отделлаах мусуой
баар буолбута.

ШЕФТЭНИЙ ҮЛЭТЭ

Диринг детдомун кыпта уонча сып устата Геофизической, Геологический экспедициялар кэпэкилгитэрэ, киин лаборатория, матырыйаллы-техникскай уонча транспортной УРС баазага, Дьокуускайдаагы геологуправлениы апаратаа шэфтээн, улаханнык көмөлөспүттэрэ. Киингэр бу сыллар усталарыгар детдом оспорор, үлэлиир үстүбүдүүлэрэ тупсарыгар элбэк үтүөлэхтэр. Геологтар босхо икки грузовый массыыналары, биэр ДТ- 54 тыраактары, уот станциятын, чочуйар уонча үтүтүүр станоктары, хас да радиоприемниктары, магнитолалары, промывателлэри, иистэнэр массыыналары бэлэк быһытынан бэрбэттэрэ. Бу тэрилтэ үлэтигэрэ хас үлэ айыы детдом оспоругар Сана Дыыл бырааһынныыгар элбэк кэмигэрэк кэлэн, тэтигэ үөрөн- оонньолон бараллара. Геологтар оспун үрөхтэрин, олохторун — дыһахтарын куруук билсэ, санара оспороллору. Соробор байагыгар илдьиптэтэ ыгырэннар, бырамысыланнааи эбийиэктэргэ эхсусиллары тэрийэллэрэ, киингэ, тыйаалардаагы сырьтынараллара, куорат историческай мистэпэринэн күппүйдэтэллэрэ. Аны детдом оспору үлө булалларыгар көмөлөһөллөрө, сайыныгар геологическай похоттары тэрийэн оспору араас сирдэринэн илдьэ бараллара. 1986 сылтанан Дирингэ сана оспула тутуугулар биригэздэ тэринэн тахсан, сүнгэн көмөнү оспобуттарын оспохоттор махтана кэспиллэр.

1971-1972 сүүлгара детдом дириэктэсигин Егор Инна́тьевич Сивцев үлэлээбитэ. Детдом ити кэмгэ 60 миэстэлээрдэ, онно сүүлгара 60-ча оҕо олороро. Сылы быһа 2-3 дьуһуурунай миэстэни аһаас туталлара. 60-ус сүүлгара олох уйгута түгээн, оҕолору аймахтара, тэрэппүттэрэ төттөрү ыһыылара элбээбитэ.

Чурагны сройуонун Дирингооги 660 дундигар 30 сэл устата хас эмэ сүүнүнэн 660 иигилгилбитэ. Кинигар ортолоруар өрөстүүбүтүз нэрүт ханхайыстыбатын эрээс салгаларыгар таһаарылаастык үлөлзөт, биллэр суолу-иһи хаалларбыттар албэхтар. Он курдук трафик-худуолуунуук А.П.Мунхалов, Сойууа киэнник биллибит Томло сөпкүс диринэтэра, Социалистическай Үлэ Героиз В.М.Кладин, Арассыйаба учууталлар курхэтһиниларин кыйылааба педагогическай наука хандьыдаата, РСФСР окулаларын үтүөлзөх учуутала Е.Д.Мекеров, учууталлар идэлэрин урдэтэр үлүстүүүк методичынан үлөлзөт, РФ үтүөлзөх учуутала П.П.Григорьев, Дьокускайдаары драматическай тыйаатыр артыһаа буюлбут Василий Алросимов уонна даа тыйтар.

Бэйзгин кэмгиг Дирингээр дотом өрөстүүлүкхэ тийэ биллибит биир улахан тарилтэ этэ. Дойдуга дотомнары бэдэсүүтэ уураабын салайтара, 1972 сыллаахха оболору Уус Алдан Курбулаар уонна Чурапчага интаринээг-окуолаа тарьаллытара. Очмотообу кэмэ үүс тулайаабы үрүн тыынын аллайдөөтү, олохторун суолттар үктөннэрибит Диринг дотомун туһунан иитиллээччилэрэ, билигин саайыран эрэр дын, бэтэрээн үлэнииттэр оболоро, сиэннэрэ, олохтоохтор, атын да дын — сэргэ үтүө тыһынан истинник ахталлар.

Алексей НИКОНОВ,
Директор агрошколы мусулюни
салаяаччыта.

— КЭРЭ ЭЙГЭТИГЭР —

Куукула маастара – Изабелла Кузьмина

Чурапчы улуун Төлөй нэһилиэгэр олорор эдэр ийэ Изабелла Кузьмина 2015 сылтан куукула оноруутунан үлүһүйүтэ. Күн бүгүн кини онгоһуктара өрөспүүбүлүкэ, Арассыыйа, аан дойду үрдүнэн биллэллэр.

тугана буолар, 2015 сыллаахха кыра уолбун олоһон каре олорон онорбутум. Онно салгыкка куулар пластиги тутаммытым. Куукуланы үчүгэй наставанньалаах олорон онорор ордук. Куулабан наставанньалаах сыйлыаһа хаһан да бааны онгоһуктарбар чугаһаабын. оннук санаа үөскээбит. Оноро сатаахпытна да бааны хаһан да табыллааччыта суох. Оччобун хаба эрэ кэмигэ ууран кэбиһэбин. "Муза Петровна" хаһан ыалдьыттылар дээрэ ол оннук сыталлар... (күлөр).

лауреат буолары ситиспитэ. Кэлин 2018 сыллаахха Москва куоракка ытыллыбыт норуоттар икки ардыларынаагы быыстапкага, Саха сириттэн Каролина Парфенова ол кэмигэ Питерга олорор Хаарчаана уонна Изабелла үһү буолан кыттыбытара.

Тыһыынчанан куукула онгоһуллар ньымаларын, тизхиктиктерин киһи ааһан кыайан сиппэт буолар эбит. Киһи хараба онно тутар арыллар. Ааптардары бэйэлэрин кытары кэпсэтэн, тузун-хайдэтын сиппийи туоһулаһан, бэйэбит биллэбитин эби хаһатан кэлбиттэ.

Куукулаларбын оноро олорон кэпсэтээччибин (үөрэр). Хайдах эрэ оһолорум курдук саныбын. Ардыгар дыон: "Түүн тиллэн кэлэн хаамсыахтара дии куттаммаккын дуо?" – дии ыһытааччылар. Кыра эрдэхпитинэ, тэлэбилисэрэ "Чаки" дии кутталлаах киһи кэстөрө, дыһар ол куукулаттан олус куттанааччыбын, кэпсиги дээрэ санаатым эрэ этим тардар эмэ. Оттон билигин бэйэм онгоһуктарбыттан олук куттаммалпын, тэбэ диктэр санаабар сылаас тыыннаах курдуктар. Сирэйдэрин онорорбор, сүрүн моһуонун таһааран баран, чоһууларым саһана, интэринизэккэ дыон сирэйдэрин мыччыстыытын, кулаабын быһыытын, харабын олоруутун көрөн олорон үтүктээччибин. Ол эрэн дыон этэринэн, онгоһуктарым миһиги туралыыр чугас дыонум эбэтэр бэйэбэр майгыныыр буолан тахсаллар үһү.

Кэлин аны дыону одуулуур буолбуттун, сирэй мыччыстыыта итинэн кэлэн бу манньк барар эбит, киһи сирэйдэрин уһуоба мантан-маннааха дээрэ, мунна мантан саһаланар, эр киһи, дыахтар сирэйдэрин быһыытын,

оһо кизин уратытын ааһа баран оһо эрдэбиттэн улаатан, устунан хайдах саһырбытын үөрэтэ сатыыр, көрөр буолбут эбиһин. Ону таһынан кырдыаһас киһини, бу киһи эдэр сылдьан хайдах дыһунууһу буолуод дии наар таайбаранньыбын.

Бэйэм толкуйдуурбунан куукула онгоһуллан бүтээт, сороһор онгоһулпа сылдыар кэмигэр тыыннаах курдук буолар. Хас биридириттэн, киһи киһиттэн уратытын курдук, ураты энергетикэ, сылаас тыын кэлэр. Онон кинилэри бэйэлэрэ тыыннаахтар дикхэ сөп. Куукула дыһынээхти хамсаан кэлэн, дыон курдук олох оностон олоруохтарын бабарбаттар дии биэ эрэллээхпин.

Кэпсэттэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Изабелла боростуой, үлэһит дыһ кэргэннэ төрөөбүтэ. Ол эрэн дыонун кэпсээннэринэн, ийэтин хос эһэтэ улахан уус үһү. Аһата Степан Алексеевич Горохов олорон улахан анаарын үүт оһуотугар анаан баран билигин сүөһү-сылгы иитэр, итигэнэ хортуоптуй олордор чааһынай урбаанньыт ийэтэ Мэһэ Хаһалас улуунун Оросоолуодатыттан төрүттээх Татьяна Иппинична Иппатьева сааһын тухары култуурага, таһууһунан, үлэһэн, билигин бочуоттаах сыннаһанга олорор.

Оһо сааһа Үһэһэ Дыаһы оройуонун Боронук нэһилиэгэр ааспыт, оһуоланы онно түмүтүр. Кэлин улаатан оһо көрөн олорор кэмитэр куукуланы оноруу киһи эйгэтинэн буолар. «Төһө кыаһынан онорор куукулалар эмоциятын таһан бизэ сатыыбын, сүрүн сыалым-соругум ол буолар. Куукулаа ис туруаһ, майгытын-сигилитин, быһыытын бизэ көрөөччүгэ тирдэ сатыыбын», – диир.

Кини оһо – онорон таһаарыт куукулалара буолаллар. бэйэтин курдук чаһылхай, арылхай, сиздэрэ. – Аан бастагы онгоһуаум Айы Умоһуур убаһан кытаһыка кубулуйан

Билигин Изабелла Кузьмина онгоһуктарын нэһилиэккэ, улууска ытыллар улахан таһымнаах тэрээһин быыстапкаларыгар уонна өрөспүүбүлүкэ элбэхтэ көрүүхкэ сөп. Ол курдук бастагы анал быыстапкага 2018 сыллаахха "Ай" норуодунай

устуудууа көрүлээһининэн тэриллэбитэ. Өрөспүүбүлүкэ быыстапкаларыгар 2015 сылтан ыла кыттар. Сорох онгоһуктара билигин даһаны Дьоккуускай Былыргы куоратыгар, аан дойду куукулаларын биһир сиргэ түмэр "Симэх" галереятыгар көрүүгэ тураллар. 2016 сыллаахха "Күөх Боллох" куукулата Мария Шишигина көмөтүнэн Исландия баһыттылыыт быыстапкага кыттыбыта. Ити кэһиниттэн 2017

сыллаахха "Байанай", "Күөх Боллох" онгоһуктары эдьийэ Саһаана Николаева, Кытай норуодунай өрөспүүбүлүкэтин Пекин куоратыгар "Жем-чужина Востока" быыстапкага кытыннаран, 1-кы истизлэннээх

Информация

Чурапчинская инспекция государственного экологического надзора призывает граждан соблюдать правила пожарной безопасности в лесах и на прилегающих к лесу территориях! Берегите лес! Напоминаем, что согласно п. 12 Правил пожарной безопасности в лесах, утвержденных постановлением Правительства РФ от 30.06.2007 г. № 417, запрещается выжигание сухой травы на землях, примыкающих к лесам. В соответствии с ч. 2 ст. 8.32 КоАП РФ за выжигание сухой травы налагается административный штраф на граждан в размере от трех тысяч до четырех тысяч рублей; на должностных лиц - от пятнадцати тысяч до двадцати пяти тысяч рублей; на юридических лиц - от ста пятидесяти тысяч до двухсот пятидесяти тысяч рублей. Граждане, проживающие (пребывающие) на территории Республики Саха (Якутия), обязаны соблюдать дистанцию до других граждан не менее 1 метра (социальное дистанцирование), в том числе в общественных местах и общественном транспорте, за исключением случаев оказания услуг по перевозке

пассажиров и багажа легковым такси; За нарушение настоящих правил предусмотрена административная ответственность, предусмотренная статьей 20.6.1 Кодекса Российской Федерации об административных правонарушениях. Правилами охоты, утвержденными приказом Минприроды России от 16.11.2010 № 512 запрещается осуществлять добычу охотничьих животных с применением охотничьего огнестрельного и (или) пневматического оружия ближе 200 метров от жилья; стрелять «на шум», «на шорох», по неясно видимой цели; стрелять по пернатой дичи, сидящей на проводах и опорах линий электропередач; стрелять вдоль линии стрелков. Приказом Министерства природных ресурсов и экологии Российской Федерации N 512 утверждены Правила охоты, пунктом 52.14 которых установлен запрет применение электронных устройств, имитирующих звуки, издаваемые охотничьими животными и иными животными. Охота вне сроков предусматривает лишение права заниматься охотой до 2 лет с конфискацией орудия либо без таковой. Наряду с административной ответственностью,

предусмотрена и уголовная ответственность за незаконную охоту: с причинением крупного ущерба; с применением механического транспортного средства или воздушного судна, взрывчатых веществ, газов и иных способов массового уничтожения птиц и зверей; в отношении птиц и зверей охота на которых полностью запрещена на территории заповедника, заказника. Охота является незаконной, если лицо не имеет соответствующего разрешения на ношение и хранение оружия, разрешения на добычу охотничьих ресурсов, охотничьего билета, охотиться вне охотничьих мест, в запрещенные сроки или запрещенными способами и орудиями, а также добыча свыше разрешенного количества, указанного в разрешении. В связи со сложившейся обстановкой в стране патрульно-рейдовые мероприятия с участием МВД, Росгвардии, МЧС будут проводиться в усиленном режиме!!! Чурапчинская инспекция государственного экологического надзора

— ПОЛИЦИЯ МУННУГА —

— СУРУТУУ — 2020 —

Инспекторы по делам несовершеннолетних разъясняют положения закона об ответственности родителей за несоблюдение режима самоизоляции несовершеннолетними

Полицейские ежедневно проводят с гражданами профилактическую работу по предупреждению распространения коронавирусной инфекции, а также мероприятия, направленные на выявление нарушений режима повышенной готовности.

Согласно Указа Главы Республики «О введении режима повышенной готовности на территории Республики Саха (Якутия) и мерах по противодействию распространению новой коронавирусной инфекции (COVID-19)» родители и иные законные представители обязаны принять меры по ограничению нахождения несовершеннолетних детей в местах общего пользования, пребывание в которых может причинить вред их здоровью.

Так, в ходе рейдовых мероприятий инспекторами по делам несовершеннолетних были выявлены несовершеннолетние граждане, которые находились в общественном месте без сопровождения родителей, создавая при этом угрозу распространения инфекционного заболевания и подвергая опасности свое здоровье и здоровье близких и родных. В отношении родителей этих детей были составлены административные протоколы.

Напомним, что за ненадлежащее исполнение обязанностей по воспитанию, содержанию и обучению детей, в том числе за недостаточный контроль за несовершеннолетними по исполнению режима самоизоляции, законные представители привлекаются к административной ответственности за совершение правонарушения предусмотренного ч.1 ст.5.35 КоАП РФ.

За невыполнение правил поведения при введении режима повышенной готовности предусмотрена административная ответственность по ст.20.6.1 КоАП РФ «Невыполнение правил поведения при чрезвычайной ситуации или угрозе ее возникновения». Санкция данной статьи влечет предупреждение или наложение административного штрафа на граждан в размере от 1000 до 30000 рублей.

Полиция обращается к родителям с просьбой ограничить пребывание несовершеннолетних в общественных местах в связи с эпидемиологической обстановкой. Внимательно относитесь к безопасности своих детей, следите, чтобы ваши дети придерживались режима самоизоляции и соблюдайте установленные временные ограничения.

Противодействовать распространению коронавирусной инфекции мы сможем только при ответственном отношении каждого законного представителя! Выражаем благодарность всем, кто относится с пониманием к сложившейся обстановке и проводит время дома с пользой для себя и окружающих!

ОМВД России по Чурапчинскому району.

ХАҢЫАККА СУРУТУУ

2020 сыл иккис аҥаарыгар «Саҥа олох» хаһыакка суруйтарыы 4 көрүнэ.

Подписной индекс
Р00008

sanaolohsurutuu@mail.ru

Чурапчыҥ хаһыатын

СУРУТ! ААХ! СЭРГЭЭ! ТУҢАН!

Дойдун тыынынан угуттан!

ПОЧТА НӨНҮӨ ААДЫРЫСКА
ДИЭРИ ТИЭРДИИ - 931, 68 солк.Сэрии бэтэрээннэригэр,
инбэлииттэргэ - 814, 02 солк.«САҢА ОЛОХ»
ЭРЭДЭЭКСИЙЭТТЭН КЭЛЭН
ЫЛЫЫ - 420 солк.ЭЛЕКТРОННАЙ СУРУТУУ -
240 солк.

Дьютар - үс күнүттүкү

Айар аргыс

Төрөөбүт сүрүгү

Чамчык

Уйгу кыһата

Маларыккаан ахтаммара

Ол эбэтэр түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһи туһунан ыстатыйа:

1) Түүнү кэмэ сынньалан уонна чуумпу харыстанылар сиригэр уонна дьэтигэр гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһи дьайыы, Российской Федерация сокуонугар сөп түбэһиннэрен, гражданнар уонна юридическай тэрилтэлэр буруйу онорууну туоратыыга, саахал, айылҕа издэнин, атын ыксаллаах быһыы-майгы содулун туоратыыга уонна суох онорууга, гражданнар тус уонна уопсастыбаннай куттал суох буолуутун хааччыйыыны ылта сибээстээх суһал үлэни толорууга туһуламмыт дьайыылартан ураты, сэрэтиини онорууга эбэтэр гражданнар 1000 тыһыынчаттан 5000 тыһыынча солкуобайга диэри, дуоһунастаах дьонно - 10000 тыһыынчаттан 50000 тыһыынча солкуобайга диэри; юридическай тэрилтэлэргэ - 50000 тыһыынчаттан 250 тыһыынча солкуобайга диэри кээмэйдээх административнай ыстараабы туттууга тиэрдэр.

Хос быһаарыы:

1) Түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһи дьайыыга киирэр:

1) Түүнү кэмэ гражданнар

Саха Өрөспүүбүлүкэтин административнай буруйдарын Кодексын 3.5 ыстатыйатын туһунан

сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһиэ тиэрдэр тэлэбиисэри, араадыыйаны, магнитофону уонна да атын тыастаах-уустаах тэрили, итиэнэ тыаһы куһуһурдэр тэрили, ол иһигэр тырааныспар сириэтибэттигэр, бытархай атыы эбийиэргэ (кюскаба, павильонга, лотокка) туруоруллубуту туһаныы.

2) Түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһиэ тиэрдэр муусука инструментагар оонньоолун, хаһыы-ыһыы, иһири, ыллаһын, итиэнэ тыастаах-уустаах атын дьайыы.

3) Түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһиэ тиэрдэр пиротехническай сириэтибэни туттуу;

4) Түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһиэ тиэрдэр өрөмүөн, тутуу, сүөкүүр-тиэйэр үлэ;

5) Түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнарын уонна чуумпуну кэһиэ тиэрдэр атын дьайыы.

2. Бу ыстатыйа балаһыанньалара тардаммат:

1) Российской Федерация сокуонугар сөп түбэһиннэрен,

биирдиилээн дьон уонна юридическай тэрилтэлэр буруйу онорууну туоратыыга, саахал, айылҕа издэнин, атын ыксаллаах быһыы-майгы содулун туоратыыга уонна суох онорууга, тустаах гражданнар уонна уопсастыба куттал суох буолуутун хааччыйыыга сыһыаннаах уталытыллыбат үлэни толорууга туһуламмыт дьайыыга;

2) биирдиилээн дьон уонна юридическай тэрилтэлэр, кинилэр туһааннаах итэҕэл мизэтин булгу-чулаах быраабылатын ирдэбилин чэрчитинэн итэҕэлгэ сүгүрүйэр дьайыыларга;

3) Бу ыстатыйага Түүнү кэмэтин, олохтоох бириэмэтин, кизһэ 21-тэн сарсыарда 8 чааска диэри аабыллар. Өрөбүллэргэ уонна бырааһынныктар кэмнэригэр кизһэ 22 чаастан сарсыарда 10 чааска диэри аабыллар. Күнүс 13 чаастан 15 чааска диэри тыас - уус көнүллэммэт.

4) Саха Өрөспүүбүлүкэтин дьонноох-сэргэлээх пуунугар түүнү кэмэ гражданнар сынньаланнара уонна чуумпу харыстанылар дьэтиэнэ уонна сиринэн-уотунан аабыллар.

1) балыыһа, диспансер, санаторий, сынньалан, пансионат дьэтиэ;

2) опорор дьэти кыбартыырата, оҕо садын дьэтиэ, оболор, кырдыабаатар уонна инбэлииттэр интэринээт-дьэтиэ;

3) гостиница нүөмэрэ уонна уопсай дьэтиэ киһи опорор хоһо;

4) подъезд, лифт кабината, кирилизэ килиэккэтэ уонна балыыһа, диспансер, санаторий, сынньалан дьэтин, пансионат, дьон опорор дьэтин оболор, кырдыабаатар уонна инбэлииттэр интэринээт-дьэтиэтин, гостиница уонна уопсай дьэтиэ бүтүүн туһаныллар атын сирэ;

5) балыыһа, диспансер, санаторий, сынньалан дьэтин, пансионат, оҕо садын, оболор, кырдыабаатар уонна инбэлииттэр интэринээт-дьэтиэтин уонна уопсай дьэтиэ сирэ-уота, дьэтиэ таһынаабы сир-уот;

6) гражданнар мэлдьи эбэтэр быстах кэмэ сылдыар атын сирдэрэ;

7) микрооройуон уонна дьон опорор бөлөх дьэтиэтин сиригэр-уотугар баар былаһаакка (оболорго, устуорка, оонньоуга аналлаах).

Л.И. МАКСИМОВА,

Административнай сокуон туолуутугар эппиэтинээстээх сотрудник, Арассыйа ИДМ Чурапчы улуугар отделын старший прапорщик.

Ийэ айылбабытын харыстыабын!

Саас кэлэн ойуурга баһаар тахсар куттала үөскүүр. Сыл айы киһи сараа суобуттан өрөспүүбүлүкэ үрдүкүн 13-15 ойуур баһаара тахсар. Ол курдук, 2012с. муус устар 20 күнүгэр тахсыбыт 390 №-дээх Арассыыйа Бырабыыталыстыбатын уурааһынан биһиргэтиллибит баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылатын 218 пуунугар олобуран, оту өтөөһүн толору бобуллар.

Оттон тыаба тахсан кутаа уот оттор быраабылата Арассыыйа Ыскаппах-быһыга-майыга министирисистибэтин 2016с. тохсунньу 26 күнүгэр 26 №-дээх бирикээһинэн биһиргэммит.

Онно олобуран, уоту оттор сиргэ 1 м диаметрдээх уонна 0,3 м дириҥнээх дыама хаһыллыахтаах. Кутаа уоту мулунчалаах мастартан (тыаттан) 100 уоту тула 10 м диэри тэйиччи оту-маһы, сэйирдэби ыраастааһахтаах уонна баһаар тахсар түгэнигэр тутта умуруорар түһүгэр, аттыгар хайаан да ууну, түгэнигэр сибээскэ тахсан, тутта тустаах тэрилтэлэргэ биллэриэхтээх. Туоралаах сиргэ, ойуурга, тыаллаах күн кутаа оттор булгуччу бобуллар.

Туһааннаах быраабылалары кэспит киһи РФ Административнай буруйдар туһунан кодексын 20.4 ыст. олобуран, 4 тыһыынчага диэри, дуһунастаах сирэй 15 тыһыынчага диэри, оттон юридическай сирэй 200 тыһ. солкуобайга диэри ыстараалтанар. Өскөтүн итинник дыалабай быһыыттан, уокка биһир эмэ киһи эмсэбэлэтэбинэ, буруйдаах 400 тыһыынча солкуобайга диэри ыстараалтанар. Оттон ырааханньык эмсэбэллэр түгэнигэр, РФ Холуобунай кодекс 219 ыст. буруйдаах холуобунай элпизтинэскэ тардыллан, көнүлэ 3 сылга диэри быһыллыан сөл.

Оттон, өскөтүн, дыон айылбаа сылдьан, уоту дыалабайдык тутууларын ойуур баһаары танаарар түбэлтэлэригэр РФ Холуобунай кодексын 261 ыст. чинчилэринэн дыалаа хобууллар. Ити ыстатыынан буруйдаах киһи көнүлэ 10 сылга диэри быһыллыан уонна 500 тыһыынча солк. суумага диэри ыстараалтанан сөл. Ону тэнэ, туох баар тахсыбыт хоромньу, ол иһигэр баһаары умуллары уонна ойууру чөлүгэр түһэри улатын сыаната буруйдаах киһиттэн ирдэниллэр.

Ону тэнэ, хаар ууллубутун кэнниттэн уонна от үүнэ илгитинэ, испиксэттэн, табахтан, сиргэ сытар өстүөкүлэттэн эбэтэр массыына (матассыкыл, тыраахтар) мотуоруттан сылтаан баһаар тахсыан сөл, ону умнуулооха наада.

Баһаар буолбутун көрбүт киһи 01, 112 нүөмэрдэргэ эрийэн тутта биллэриэхтээх.

Бука бары уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын уонна ирдэбиллэрин булгуччу тутуһуобун, ийэ айылбабытын харыстыабын.

И.В. ЯДРЕЕВ,

Чурапчы улуунун прокурора, юстиция аба сүбэһитэ.

ЭБЭРДЭММИНИ

Чурапчы улуунун "Сүһал көмө" үлэһиттэрин илэпээх быраабынньыктыынан илтиитик-истинник эбэрдэлибит!

Бырыһахтар тустарыгар кыһамныгыт, убаарабат болломтосут иһин барыа махталбын тизэрдэн туран, эһиги бэриһилээх уонна үтүө суобастаах үлэһиттэр үрдүктэн үрдүк ситиһиллэри баһарабын. Дьонго-сэргэбэ ис сүрэххитиллээн үтүөнү оморбуктут сүүс төгүт эргэйдэн тилидиэхтин, сырдык санаабытынан сымлааһын, үрүт күн аһыгар үөрэ-көтө эрэ сылдьыт!

Хаһараан тыһыынча ыһааттыыбат, хахсат тыһылаа хаарыйтарбат кытаанах доруобуйаны, тус олоххутугар, дьиз кэргэннэригэр дьоллоох олобу баһарабын.

Дьон махталын ыла турат, уустук үлэһиттэргэ ситиһиллэри!

Чурапчы нэһилиэтин олохтооһо Владимир Нюрастанович Местников.

Күндү үлэһиттэрин, нэһилиэтин, олохтооһун Дмитрий Ильяч СЕМЕНОВЫ 60 сыл олохтооһун үбүлүбүтүн илтиитик-истинник эбэрдэлибит!

Эн үлэһиттэри тэрилтэн үүнэригэр-сайдарыгар, үрдүк ситиһиллэһиригэр, туох баар кыһамныгынан уоран, ор сыһарга үтүө суобастаахтык үлэһиттик хамсаабыккын, тус кылааккын киллэриһиктин үрдүктүк сыаналыыбыт.

Баһарабыт эйэлэс килт мас курдук кытаанах доруобуйаны, тус олоххор, дьиз кэргэннэргэ дьолу-сэргүнү! Өссө да тэрилтэн туһугар, көрдөһүүбүтүн ыһынан, көмө-тирэх буоларынан уоробит, кизин туттабыт. Эбэрдэи эрчимтэн ыһааттыыба, куруутун бу курдук дьон-сэргэ ортоотугар, олох ороһуор үлэһиттэргэ үлэһит, үөрэ-көтө сырыт!

Эбэрдэни кытта "Сага олох" РИХ кэлэктиибэ, тэрилтэ бэтэрээннэрэ.

— СУРУТУУ — 2020 —

СУРУТУУ ААХСЫЙАТА САЛБАНАР

Былырын «Сага олох» хаһыат сурутуу аахсыйатын чөлөөһүн ыһыпта. Ол чөлөөһүнү салбанан барарын иһитиннэрэбит.

Бу сылы бастааһын улуус дьокутааттара Марianne Николаевна Яковлева уонна Антон Алексеевич Аржаков сабыллылар. Кинилэргэ ааспыт сырыга эстафетаны Михаил Владимирович Дьячковская уонна Вячеслав Егорович Попов ыһыттылар.

Марианна Николаевна бэйэтин уһууһун бэтэрээннэргэ Зинаида Иннокентьевна Дьячковскаяга, оттон Антон Алексеевич биһир дойдубаар, Одьулуун олохтооһор Елена Харлампеевна Григорьевага улуустарын хаһыатын суруттулар.

Марианна Яковлева чөлөөһүн салгыы улуус дьокутаатыгар Анна Васильевна Андреевага, оттон Антон Аржаков Максим Викторович Смирниковага ыһааттылар.

Бу курдук биһиги улуустун биллэр-көстөр дьонно биһиги тэрийэр аахсыйабытыгар көхтөөхтүк кыттан сабылаатылар. Кинилэргэ улахан махталбытын тизэрдэбит.

Оттон эһиги «Сага олох» хаһыага Арассыыйа почтатын уонна эрдээксийэ көнүө сурутуоххутун сэл. Сыл иккис анаарыгар хаһыат сыаната почта көнүө - 931,68 солк., эрдээксийэттэн кэчэн ыһы - 420 солк. Маны таһынан электроннай сурутуу эмэ ыһыттылар, сыаната - 240 солк. Сарым бэтэрээннэригэр, инбэлииттэргэ почта көнүө сурутуу сыаната - 814,02 солк.

«СО» кэр.

— КӨР-СӨРГӨӨ —

НВК SAHA

«Сага» НКХ ханаалын
ЫАМ ЫЙЫН 4 – 10 күнүгэр бырагыраамата

НВК SAHA

ЫАМ ЫЙЫН 4 күнэ Бэнидизинньык 06:00 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 06:15 - Автографы Победы 12+ 06:45 - Онлайн-зарядка 07:30 - Кэнсир 12+ 08:30 - Тыа ыһаата 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 13:15 - Солдатские истории 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Саха улуу баргана. Улуу Охлопков 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Кырамыт кырдьы» уус-уран киинэ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 12+ 17:45 - Сарым хаһан да буолбатын! 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 18:30 - Айоблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Тимофей Сметанин 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Уоттаах холоруу уйбуттар 12+ 21:30 - Сахалыы киинэ	көрүбүтүн 12+ 23:15 - Кэнсир 12+ ЫАМ ЫЙЫН 5 күнэ оптуорунньук 06:00 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 06:15 - Автографы Победы 12+ 06:45 - Онлайн-зарядка 07:30 - Кэнсир 12+ 09:30 - Тыа ыһаата 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Живые голоса войны 12+ 11:45 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 13:15 - Солдатские истории 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Тимир көлөнү мучалаабыт Кыыс Ньургун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Сир ийэ билбэти» уус-уран киинэ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 12+ 17:45 - Кыайы ырыанньыга 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 18:30 - Айоблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Сэһэн сирэ 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 20:30 - «Сага Сирэ» инф.	программа 12+ 20:45 - Уоттаах холоруу уйбуттар 12+ 21:30 - Сахалыы киинэ көрүбүтүн 12+ 23:15 - Кэнсир 12+ ЫАМ ЫЙЫН 6 күнэ сэрэдэ 06:00 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 06:15 - Онлайн-зарядка 07:30 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьизэтигэр олорун! 12+ 09:30 - Тыа ыһаата 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Живые голоса войны 12+ 11:45 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 13:15 - Солдатские истории 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Тимир көлөнү мучалаабыт Кыыс Ньургун 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Сир ийэ билбэти» уус-уран киинэ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Золотой фонд ТВ 17:30 - Солдатские истории 12+ 17:45 - Кыайы ырыанньыга 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 18:30 - Айоблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+	интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 12+ 20:30 - «Сага Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Уоттаах холоруу уйбуттар 12+ 21:30 - Сахалыы киинэ көрүбүтүн 12+ 23:50 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ ЫАМ ЫЙЫН 7 күнэ чэппиз 06:00 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 06:15 - Онлайн-зарядка 07:30 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьизэтигэр олорун! 12+ 09:30 - Тыа ыһаата 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 13:15 - Солдатские истории 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Н.А. Кондаков 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Тусбатах андаар» истэктээкил 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 17:30 - Солдатские истории 12+ 17:45 - Кыайы ырыанньыга 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Что происходит? 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал	20:30 - «Сага Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Уоттаах холоруу уйбуттар 12+ 21:30 - Сахалыы киинэ көрүбүтүн 12+ 23:50 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ ЫАМ ЫЙЫН 8 күнэ бээтинэ 06:00 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 06:15 - Онлайн-зарядка 07:30 - Эрдэһиттэр 6+ 09:00 - Дьизэтигэр олорун! 12+ 09:30 - Тыа ыһаата 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Чэйинг, биһирэ ыһыабын! 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал 13:15 - Солдатские истории 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Актуальное интервью 12+ 14:00 - Улуу Кыайы 75 сылыгар 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Мин саллаат эһим 6+ 16:15 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 16:45 - Певец Великой Победы 12+ 17:45 - Кыайы ырыанньыга 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 18:30 - Айоблог 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - Талбан 12+ 19:45 - «Ааспыт ааспат амтана-2» телесериал	амтана-2» телесериал 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - Свеча памяти 12+ 21:45 - «Потомки» спектакль 12+ 23:30 - Кэнсир 12+ ЫАМ ЫЙЫН 9 күнэ субуота 06:00 - Айхалпыабын Кыайы күнүн! 12+ 06:15 - Автографы Победы 12+ 06:45 - Живые голоса войны 12+ 07:45 - Майские встречи 08:15 - Мой милый, если бы не было войны... 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Хранители времени 12+ 10:15 - Полярная звезда 11:15 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Н.А. Кондаков 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Сугурууэбит ол улуу сылларга... 12+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Өсгөх сүрө тоскута 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Штрихи к портрету Донской 12+ 16:15 - Дойдум дыоно 12+ 16:45 - Ого уонна орус куһуһун... 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 18:45 - Дорога к отцу... 19:15 - Сарым хаһан да буолбатын! 6+ 19:30 - Гага-концерт республиканского конкурса-фестиваля патриотической песни «Слава тебе, Родина наша!» 12+ 20:30 - «Сага Сирэ» информационная программа 12+ 20:45 - «Снайпер Саха» уус-уран киинэ 12+	22:30 - «От героев былых времен» концерт 12+ 23:30 - Кэнсир 12+ ЫАМ ЫЙЫН 10 күнэ баскыһыанньа 06:00 - Айхалпыабын Кыайы күнүн! 12+ 06:15 - Автографы Победы 12+ 06:45 - Живые голоса войны 12+ 07:45 - Кэл, опор, сэрэргэһиэх 12+ 08:45 - Полярная звезда Во имя Великой Победы 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Хранители времени 12+ 10:15 - Полярная звезда 11:15 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Н.А. Кондаков 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Я вернулся...» музыкальный спектакль 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Улуу Кыайы 75 сылыгар. Маршал уонна саха саллаата 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Кэнсир 6+ 16:15 - Ким да умнулубат, туох да умнулубат! 12+ 16:45 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 16:55 - Война в каждом из нас. По дорогам Смоленщины 12+ 17:30 - Моя Якутия 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 18:45 - Дас судьбы Севастопольской весны 19:15 - Сарым хаһан да буолбатын! 6+ 19:30 - Концерт Александра Самсонова 20:30 - «Сага Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - «Государственные дети» уус-уран киинэ 12+ 22:30 - Кэнсир 12+
--	--	--	---	--	---	--

надательской холбоуука: 29.04.2020 с. офсетка бичээттанна
РИТА: олзуурчанаама хошна баалыгсалаа талар

ST-2000-05

Бүтээгдэхүүн сандан: № 32 (11688)
 Хэмжээг: 2 бч, лийс
 Амсанд: 1450, Хааныг салангит: 15

Хайнгат бэчээзэкс бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээзэкс бэриллэнкэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакциснай-издательский холбоотунка. 29.04.2020 с. офсетка бэчээтэнна.